

Turkish Studies

Comparative Religious Studies

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 451-463
DOI: 10.29228/TurkishStudies.32667
ISSN: 2667-5544
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 26.08.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 25.09.2019

📅 *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (21.09.2019)-Referee 2 (23.09.2019)

This article was checked by iThenticate.

PEYGAMBERLERİN İSMET SIFATI VE ALLAH MERKEZLİ ANLATIMI

Ekrem BAYAT*

ÖZ

İsmet sıfatı, peygamberlerin, Allah tarafından, kötülük yapma, günah işleme ve yalan söyleme hususunda korunduğunu ifade eder. Bu sıfat, peygamberler için zaruri ve gerekli bir şeydir. Eğer peygamberler günah işleselerdi, Allah onlara uymayı emretmezdi. Çünkü Allah kullarına günah işlemeyi emretmez. Allah peygamberleri örnek alıp onlara uyulmasını emrettiğine göre peygamberlerin her türlü günahattan uzak bulunmaları aklın ve dinin bir gereğidir. Şayet peygamberlerin günah işlemeleri caiz olsaydı, o takdirde ümmet içinde günah işlemek meşru ve mubah olurdu. Allah, melek vasıtasıyla peygamberlerine gönderdiği vahyi de şeytanın müdahalesinden korumuştur. Dolayısıyla İslam dini masumdur, hata ve tahriften korunmuştur. Onu tebliğ eden Hz. Peygamber de masumdur.

İsmet sıfatı Kur'an dilinde Allah merkezli bir anlatım ile verilmiştir. Bu anlatım üslubu peygamberlerin ismet sıfatının anlaşılmasında farklı zenginlikler sunmaktadır. Bu üslup ile Allah, Kur'an'ın indiği dönemdeki pagan kültürüne sahip Mekke toplumuna güçlü, kadir-i mutlak bir ilah takdim etmenin yanı sıra aynı topluma bu güçlü ilah tarafından korunan bir peygamberin tebliği ile ilahi mesajın şüphelere mahal bırakmayacak şekilde kabulünü sağlamaktadır. Bu nedenle genelde bütün ilahi kitapların, özelde Kur'an'a ait olan Allah merkezli anlatım şeklinin Kur'an ayetlerine yüklediği zengin anlam dünyasının idraki, bu makalenin temel amaçlarından biridir. Bu temel mesaj anlaşılabilirliği ölçüde Kur'an'ın dilsel mucize yönü daha iyi kavranabilecektir.

Anahtar Kelimeler: İsmet, Masum, Günah İşleme, İrade, Tebliğ, Beşeriyet, Mucize, unutmama.

* Dr., Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü, E-posta: ekrembayat69@gmail.com

---

ISMAT ADJECTIVE OF PROPHETS AND NARRATIVE GOD-BASED

ABSTRACT

The mudifying adjective attributed to prophets denotes their innocence and inviolability againts vices, sins and falsehood. This attribute is considered to be an essential and indispensable one. If prophets ever committed sins, Allah would not ordain submission and obedience to them. It is a reasonable and religious matter of course that prophets should be free from vices since the faithful are ordered by the divine decree to take the prophets an example and obey their counsels. If prophets are even allowed to commit sins, then it would be lawful for their followers to do the same. On the other hand, the message of Allah revealed to the servants are also protected from the intervention of Satan and accordingly the religion of Islam, being innocent and inviolable, is also protected from any corruption and distortion.

The adjective of Ismat is given in the Qur'an with a God-based narration. This style of expression offers different riches in understanding the adjective of İsmat of prophets. With this style, Allah presented a powerful, omnipotent deity to the society of Mecca, which had a pagan culture in the time of the Qur'an, furthermore, by the notification of a prophet protected by this powerful deity, God provides the same society with the unquestionable acceptance of the divine message. Therefore, the understanding of the rich world of meaning attributed to the Qur'anic verses by the God-centered narrative that belongs to the Qur'an is one of the main objectives of this article. As far as this basic message is understood, the linguistic miracle aspect of the Qur'an will be better understood.

STRUCTURED ABSTRACT

The mudifying adjective attributed to prophets denotes their innocence and inviolability againts vices, sins and falsehood. This attribute is considered to be an essential and indispensable one. If prophets ever committed sins, Allah would not ordain submission and obedience to them. It is a reasonable and religious matter of course that prophets should be free from vices since the faithful are ordered by the divine decree to take the prophets an example and obey their counsels. If prophets are even allowed to commit sins, then it would be lawful for their followers to do the same. On the other hand, the message of Allah revealed to the servants are also protected from the intervention of Satan and accordingly the religion of Islam, being innocent and inviolable, is also protected from any corruption and distortion.

When the verses of the Qur'an are examined carefully, it will be seen that they have a God-based narrative. Aiming for a new order and divine structure in the society God will take into account the socio-economic and political situation of the society in which the inspired society. Therefore, every period of revelation since Adam (as), the miracles that prove and confirm the prophet and revelation are in accordance with the conditions of the period.

In this respect the Qur'an uses God-based language to directly intervene in the divine understanding of the Mecca society where paganism is active. Because in this understanding of the deity of society, power is not collected in one deity, on the contrary, power is divided between worthless assets. In contrast, the Qur'an gives God the only power in a God-based narrative, accordingly, Allah is the Mighty Owner of all things, everything that happens in the universe happens with his will.

In addition to this powerful understanding of deity, the actions of human beings with their own free will are expressed in a God-based narrative. In this respect, the innocence and adjectives of the prophets obtained by both divine revelation and free will are expressed in a God-based narrative. Therefore, among the Islamic scholars, the adjective of charisity of prophets has caused serious controversy. Some have defended that "Allah has given the prophets the power to obey but not the power to sin", some have claimed that "Allah gives a special favor to the prophets, in this way, the prophets remain in constant obedience by their will and stay away from sins." Other than that, some claimed expanding the meaning of the adjective of chastity, that the imams they accepted as sacred were innocent.

In our opinion, the reason why adjective of chastity is given in a God-based narration is the purpose of responding to the community of Mecca, which is in the expectation of an extraordinary prophet. The powerful deity which is expressed in God-based narrative, has protected prophecy thus, it met the expectations of the society in Mecca. Thus revelation was reverberate in society and Islam spread more quickly in and around Mecca.

On the other hand, thanks tothe adjective of chastity that expressed in a God-centered narrative, prophets cannot be perfect without God's protection, thus revealing the truth that the prophets are also human beings. Thus, it rejects the deification of Jesus by his own community, with a glorifying understanding of the prophet, as Christians do, on the other hand, the definitions that make the prophets ordinary, understanding that completely rejects the his "exemplary circumcision" and limits it to only rescript, He rejects the reductionist prophet's agreement by stating that the difference of the prophet from other people is protection by Allah.

Through the preserved prophet and exemplary human being expressed in a God-based narrative, the person who is addressed to the divine wow is given the message that no mistake can be an excuse. Because the sample man does not commit any mistakes, unintentionally repent from his bed. Because he is protected by Allah.

Keywords: Security from Vices, Commining Sins, Innocent, Free Will, Communication of a Message, Humanity, Miracle, Oblivion.

Giriş

İnsan yaşamını bir toplum içerisinde geçirir. İçinde yaşadığımız bu toplum biz doğmadan vardı, biz öldükten sonra da varlığını sürdürecektir. Hepimiz toplumun bir üyesi olarak dünyaya gelir, kişiliğimizi, ümit ve korkularımızı, mutluluğumuzu bu toplulukla olan ilişkilerimiz sonunda kazanırız.

Bu açıdan insanın davranışları içerisinde yaşadığı toplum tarafından etkilendiği bilinen ve kaçınılmaz bir durumdur. Peygamberlerin de insan olma özellikleri nedeni ile yaşadıkları toplumun etkisi altında bir takım davranışlar sergilemesi beklenen bir durumdur. Ancak Allah yaşadığı toplumdan bir şekilde etkilenen ve bu etkileşim sonucunda davranışlarını belirleyen bu insanlar arasından seçtiği peygamberlerin, gönderildiği toplum tarafından kabullenilmesini sağlamak için onları ismet sıfatı ile korunmuş olduklarını ifade ederek onları, gönderildikleri topluma daha güçlü bir kişilikle takdim etmiştir. Bu yönü itibari ile sosyo-politik bir olgu ifade eden “İsmet” sıfatı yani Allah’ın peygamberleri koruması altına alması bu makalenin konusunu teşkil etmektedir.

Müslüman olmanın temel şartlarından biri, hiç şüphesiz Âdem (a.s)’dan itibaren Hz. Muhammed ile sonlanan peygamberler silsilesine inanmaktır. Bu inancın sağlıklı bir zemine oturabilmesi için peygamberler hakkında bilinmesi gereken ve onlar hakkında vacip, caiz ve mümteni olan şeylerin bilinmesi ve bunlara tereddüt olmaksızın inanılması gerekmektedir. İşte bizim burada ele alacağımız konu, peygamberlerin “ismet” sıfatıdır. Bu bağlamda peygamberler dünyaya ve ahirete taalluk eden iş ve eylemlerinde, insani veya peygamberlik anlamında davranış ve sözlerinde masum sayılırlar mı? Yine, Hz. Peygamber terbiye ve tebliğ görevi esnasında içtihat yapmış mıdır? Eğer içtihat yapmışsa içtihadında yanılması caiz midir?

Yüce Allah’ın, kendi varlığını ispat sadedinde ve gönderdiği, Risalet’ini teyit etme anlamında ellerinden mucize yarattığı peygamberlerinin yaratılış ve ahlak bakımından insanların kendilerine tabi olmalarına mani olacak herhangi bir eksiklik ve kusurlarının bulunmaması gerekir. Bu sebeple peygamberlerin icra ettikleri ve deruhte ettikleri görevlerini kâmil manada yerine getirebilmeleri için diğer insanlardan üstün bazı özelliklerinin olması gerekir. Bu sıfatları “sıdk, emanet, tebliğ, fetanet, feraset, ismet” gibi sıfatlardır. Bu sıfatların özünü ise, ismet sıfatı teşkil eder.

Klasik dönem kelam literatüründe çokça tartışılan ismet sıfatı nübüvvet ile alakalı konularda ele alınmıştır. Bu konuda müstakil eserlerin yanı sıra oldukça çok miktarda makale de yazılmıştır. Nureddin es-Sâbûnî’nin (ö.580/1184) el- Müntekâ min ismeti’l-Enbiyâ, Fahreddin Râzî’nin İsmetü’l-Enbiyâ adlı eserler bu alanda yazılmış en meşhur eserlerdir. (Şen, 2018)

Bu çalışma doktora tezimizin bir bölümü üzerinde çalışılarak elde edilmiştir. Makalede öncelikle ismet sıfatının anlamı ve geçmiş dönem literatüründe nasıl anlaşıldığı izah edilecektir. Klasik dönem kelam âlimlerinin meseleye bakışları verilerek Allah merkezli anlatıma dayanak olabilecek unsurlar tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak Allah merkezli anlatım ile Kur’an’da yerini bulan ismet sıfatının bu bağlamda anlama kattığı farklılıklar ortaya konması planlanmaktadır.

I-Peygamberlerin İsmet Sıfatı

İsmet “tutmak, korumak ve engel” olmak anlamlarına gelir. Peygamberlerin ismeti ise, nebilerin özlerindeki saflıktan gelen bir güçle kendilerini kötülük ve günahlardan ve tüm çirkinliklerden korumaları, çeşitli faziletlerle donanmış olmaları, maddi manevi yardımla peygamberliklerini sürdürmeleri ve tebliğlerinde başarılı olacaklarına dair tatminkâr bir duygunun bulunmasıdır. “Allah seni kâfirlere karşı koruyacaktır” (Maide) mealindeki ayet, onların ismet sıfatıyla tebliğlerinde korunmuş olduklarına delalet eder.¹

Terim anlamı ise, “Günah işlemeye güçleri yetmekle beraber peygamberlerin günahlardan uzak durabilme kabiliyetidir.” (Cürcânî, 1253/1837) diye tarif edilmiştir. Bir başka tarifte ise : “Peygamberlerin gizli ve açık her türlü günah ve hatadan uzak olmasıdır”. (Bilmen, 1959) Diğer bir tarif de şudur: “ Allah’ın Risalet görevi ile görevlendirdiği peygamberleri hem bedenlen hem de ruhen

¹İsfehânî, Müfredât, 340 ; Temimi,Kitâbu’l-Ayn, 1:,313;Ricard Peter, Tekmiletü meâcimi’l-arabiyeti,Vüzaretü’s-Segâfetü ve’l-İğlâm, Trc. Muhammed selim en Neimi, Arabistan, 1979-2000,1:251; İbrahim Mustafa vd. el-Mu’cemu’l- Vasiit,Dâru’d-Da’ ve, trs, 2:605

en üstün vasıflarla donatıp sonrada bu hal üzerinde sabit kılmak ve Kur'an'da vahiy olarak anlamlandırılan (Bayat, 2018) sekinet ile, kalplerini kötü ve çirkin temayüllerden uzaklaştırmak sureti ile günahlardan korumasıdır. (el-İsfahâni, 1986). Yapılan bu tariflerden, ismetin, peygamberlere mahsus bir sıfat olduğu, günah işleme kabiliyetlerinin olduğu, ancak Allah tarafından, halkın gözünden kendi değerlerini düşürecek şeylerden korunmuş oldukları anlaşılmaktadır.

Dini hükümlerin tebliği hususunda peygamberlerin masum oldukları konusunda itikâdî mezhepler arasında ittifak vardır. Bunun dışındaki işlemlerde masum olup olmadıkları, masum iseler işlenen hatanın büyük küçük; peygamberlikten önce sonra olması hususlarında mezheplerin kendi içlerinde dahi ihtilaflar mevcuttur. (es-Sâbûnî, 1979) Bu nedenle öncelikle Hâriciyye, Mâtürîdiyye, Eş'ariyye, Mu'tezile ve Şîa ekollerinin ismet konusundaki görüşlerine konumuzun zeminini oluşturmaya yetecek miktarda temas edilecektir

A-Eş'arî'lere göre ismet:

“Allah Teâlâ'nın peygamberlere itaat gücü verip günah işleme gücü vermemesidir” (Bagdâdî, 1981). Bu özellikleri sayesinde peygamberlik öncesi ve sonrası gönderilen tüm peygamberler günah işleme kabiliyetlerinin olmamasından dolayı günahlardan masumdur. İsfahâni'nin ifadesi ile “Günah işlemeye engel olan ve fitratlarında var olan bir özelliktir.” (İsfahâni, 1305/1887). Buna göre peygamberlerin günah işleme kabiliyetleri olmadığından bu tarz iş ve eylemleri yapmaları mümkün değildir. (Bağdadî, 1981) İsmet sıfatını bu şekilde tanımlayan Eş'arîler, nerdeyse her peygamber için Kur'an'da anlatılan zelle türünden olan hataları bu tanıma uygun olarak yorumlama gayreti içerisine girmişlerdir. Yine onlara göre sehiv ve hata türünden olan eylemlerin günah olamayacağını, nübüvvet öncesi dönemlerde peygamberlerin hata yapmasının caiz olduğunu belirtmektedirler. (Bagdâdî, 1981)²

B-Matürîdî'lere göre ismet:

“Allah'ın peygamberine özel olarak verdiği bir lütfu ve ihsan olup peygamberlerin irade ve ihtiyarları ile sürekli taat halinde kalmasına ve günahlardan uzak durmasına neden olur.” (Aliyyü'l-Kârî, 1984). Eş'arî'nin görüşünün aksine peygamberlerin ismet sıfatı onların iradesini yok edip onları zorunlu itaat veya günah işlemeye mecbur bırakmaz. Çünkü onların günah işleme güç ve iktidarları vardır. Peygamberler gönderildikleri topluma örnek olarak gönderilmelerinin yanı sıra Kur'an'ın ısrarla belirttiği insan olma özellikleri onların diğer insanların tabi olduğu şart ve koşullara tabi olmasını gerektirir. Şayet peygamberlerin elinden günah işleme kabiliyetleri alınsa idi öncelikli olarak örneklik vasıflarını kaybederlerdi. (Aliyyü'l-Kârî, 1984) Maturidi âlimlerin hepsi ittifakla peygamberlerin irade ve kendi seçimleri ile günahlardan masum olduklarını kabul eder. (Abdü'l-Ganî, 1983) Bu konuda peygamberleri diğer insanlardan ayıran tek fark sadece vahiy almalarıdır. Dolayısıyla diğer insanlarda olduğu gibi peygamberlerin günah işlemeleri aklen imkânsız bir şey değildir. Kur'an'da adı geçen hemen hemen bütün peygamberlere ait bir takım hata ve kusurların zikredilmesi ve onların bu eylemlerinin hemen akabinde istiğfar etmeleri bunun en açık delili niteliğindedir. (Bağdadî, 1981)¹⁴.Kısacası peygamberler günah işleme kabiliyeti olduğu halde kendi irade ve seçimleri ile itaati seçer çünkü onlar insandır. Nitekim Kur'an'da “De ki, ben de sizin gibi bir insanım” (Kehf, 110) buyurulmaktadır. Konumuza ışık tutacak ve aslında bu makalenin yazılmasına da esas olan başka bir ayette ise, ... وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَةً وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ خَبِيلًا
“Müşrikler, sana vahyettiğimizden başka bir şeyi yalan yere bize isnat etmen için seni, nerdeyse, sana vahyettiğimizden saptıracaklar ve ancak o takdirde seni candan dost kabul edeceklerdi. Eğer seni sebatkâr kılmısaydık, gerçekten, nerdeyse onlara birazcık meyledecektin. O zaman, hiç şüphesiz sana hayatın ve ölümün sıkıntılarını kat kat tattırırdık; sonra bize karşı kendin için bir yardımcı bulamazdın.” (İsrâ)” (İsrâ, 74-75) denilerek, Allah'ın peygamberini sapıkların arzusuna uymaktan

² Bağdâdî, Ebû Mansûr Abdulkâdir b. Tâhir b. Muahammed et-Temîmi, Usûlud'dîn, İstanbul,1346,169; Sâ'duddîn Mes'ud b.Ömer, Şerhu'l-Makâsid, Nşr.Abdurrahman Umeyre, Beyrut,1409/1989,V.50; Aduddîn el-İcî, Abdurrahman b. Ahmed, el-Mevâkif fi İlmi'l-Kelâm, ts.,âlemu'l-Kutub,366

koruduğu belirtiliyor. Eğer Allah peygamberini koruyup, itaat etmede sabit kılmasaydı, peygamber beşer olduğundan belki az da olsa onlara meyledebilirdi. Ancak masum olduğu/korunduğu için onlara meyletmedi. İşte “Günahlardan, ancak Allah’ın tevfiği ile korunulabilir” şeklinde görüş belirten âlimler bu ayetleri delil getirmektedirler. (Râzi, 1420)

C-Şîa Taraftarlarına göre ismet:

İlk peygamber Adem (as).den itibaren tüm peygamberler tüm hayatları boyunca, ne kasten ne sehven ve ne de içtihat ve yanılma yoluyla günah işlemeleri mümkün değildir. Onlar büyük küçük her türlü günahı işlemekten masumdurlar.³ Peygamber, aldığı vahyi aynen koruma ve tebliği konusunda hatasız ve günahsız olmalıdır ve öyledirler. Aksi durumda kendisinin tebliğine memur olduğu hükümlere kendisinin aykırı hareket etmesi, toplumun bu davete olan güvenlerini sarsar ve tüm toplumu yönlendirme hedefinde olan İslam davetine leke sürer. (Tabatabâi). Şîa taraftarları, başta Hz. Ali olmak üzere on iki imamın da ismet sıfatı ile mevsuf olduğunu iddia etmektedirler. Onlara göre hem peygamberler hem de imamlar için ismet sıfatı olmazsa olmazlar arasındadır. İsmet sıfatına sahip imam veya peygamber, herhangi bir günah eylemi yapmak isterse, Allah’ın ikazıyla karşı karşıya kalır, tevessül ettiği günahı işlemekten uzaklaşır. (el-Hillî, 1407/1986). Peygamberin bütün özellikleri aynen imamda da gerçekleşir. Peygamber masum olunca, imamın da masum olması gerekir. Nitekim “Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Peygambere ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin...” (Nisa, 59) ayeti, imamlara itaatin şart olduğuna, taatin zorunlu olduğu imamların da masum olduğuna delalet eder (Tabersî, 1986). Yine, “Ey Peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah sizden kusuru/kiri giderip sizi kesinlikle tertemiz yapmak ister” (Ahzab, 33) ayeti de, ayrıca imamların masumiyetine işaret etmektedir. (Râzi, 1420)

Şîa’nın peygamber masum olunca imamlarda masum olduğuna Ahzap suresinde geçen”... *Allah sizden kusuru/kiri giderip sizi kesinlikle tertemiz yapmak ister*” ayeti ile desteklemeleri Kur’an bütünlüğü içerisinde pek te doğru gözükmemektedir. Çünkü Allah’ın insanlar içerisinde Kur’an ile muradına ters düşmektedir. Çünkü Kur’an’ın temel hedefi tüm insanlığı vahyin kontrolünde günahlardan arındırarak tertemiz yapmaktır. (ez-Zemahşerî, 1407) ⁴Burada özellikle peygamber eşlerinin zikredilmesi ayetin sadece onlarla alakalı olduğu anlamına gelmeyeceği aşikârdır. Çünkü ayetin nüzul sebebinin özel olması, manasının geneli kapsamına engel olamayacağı da bütün Kur’an okurlarının bildiği bir gerçektir. (el-Mâverdî, 2007)

D-Mu’tezile’lere göre İsmet:

İsmet sıfatı Allah’ın, yeryüzüne temsilcisi olarak gönderdiği peygamberlerine lütfudur. Onlar bu sıfatın sayesinde günahlardan uzaklaştırılmış olur. Peygamberlerin ismet sıfatı ile vasıflanmış olması irade ve ihtiyarlarının ellerinden alınmasını gerektirmemektedir. Peygamberin günah işlemeye de itaat işlemeye de gücü vardır (Abdülcebbâr, 1988). Bu sıfat peygamberlere ergenlik çağına uani her açıdan sorumluluk alabilecekleri yaştan itibaren gereklidir. Dolayısıyla peygamberlik öncesi ve sonrası onlardan herhangi bir kötülük sadır olması caiz değildir. (Abdülcebbâr, 1988)

Bu durumda, Şîa hariç diğer bütün mezheplere göre, peygamberlerden başka masum yoktur. Bu lütuf çalışma ile de elde edilemez. (Râzi, 1420) Razi’ye göre, peygamberlerde bulunan ismet sıfatının dört sebebi vardır. Bunlar: Peygamberlerin nefsinde veya bedeninde günah işlemeye engel bir melekenin bulunması, İsyânların yerilmeye, itaatların övülmeye layık olduğunu bilmesi, Bu bilgilerin mütemediyen Allah’tan gelen vahiy ile teyit edilmesi ve peygamberlerin, unutma veya evla olanı terk

³el-Hillî, Hasan b. Yûsuf, Kesfû’l-Murâd fi Şerhi Tecrîdi’l- İ’tikâd, nsr. H. Hasanzâde el-Âmülî, Kum, 1407/1986, s. 349; Süyûrî Mikdad b. Abdullah, en-Nâfi’ Yevme’l-Haşr fi bâbi’l-Hâdi’l-Asr, nsr. Mehdi Muhakkık, Meshed, 1368/1948, s. 37; Müsevî Musa, es-Şîa ve’t-Tashîh, es-Sirâ’ beyne’s-Sîa ve’t-Teşeyyu’, Beyrut, 1988, s. 82.; Ayrıca bkz. Râzi, İsmetü’l-Enbiyâ, Mektebetü’l-İslâmiyye, Humus, tsz., s. 3

⁴ Nâsirud’dîn Abdullah b. Ömer b. Muhammed, Envârü’t-Tenzil ve Esrârü’t-Te’vil, Beyrut, 1418,c.4,s.231

etme kabilinden bir is yaptıklarında azarlanıp uyarılmasıdır. (Bağdadî, el-Farkbeyne'l-frac, 1977) İşte bu dört nitelik peygamberin şahsında birleştiği için o günahlardan masum olmuştur.

Bu açıklamalara dikkat edildiğinde peygamberlerin günah işleme kabiliyeti olmasına rağmen günah işlemedikleri anlaşılmaktadır. Razi'ye göre peygamberler için ismet sıfatı zorunludur. Çünkü peygamberlere tabi olmanın gereği budur. Allah peygamberleri örnek alınması için gönderdiğini beyan ettiğine göre onların her türlü günah ve masiyetten uzak olmaları aklın ve dinin gereğidir. Şayet peygamberler günah işlemiş olsalardı o takdir de ümmet için günah işlemek meşru ve mubah olurdu. Aynı şekilde iradenin dışlandığı bir ismet sıfatı da bazı günahlardan Allah'ın direkt müdahalesi olmadan korunulamayacağı anlamını verir ki bu Allah'ın insanları yaratış gayesi ile çelişir bir durumdur. Çünkü Allah'ın insanları yapamayacağı işlerle muhatap kılması kendisi hakkında muhal bir durumdur. İrade ile birlikte anlaşılan peygamberlerin günahattan masum oldukları şeklinde ki ismet sıfatı tanımlaması hem peygamberlerin diğer insanlar arasında itibarını yükseltirken diğer taraftan onların örnek olma durumuna bir zafiyet getirmeyecektir.

Eş 'arilerden bir kısmı hariç, diğer bütün ulemaya göre masum olan Peygamberlerin irade ve ihtiyarları vardır. Günah işlemeye güçleri yettiği halde Allah'ın ismet ihsanı sayesinde günahlardan uzak dururlar. Eş 'arilerden bir kısmı ise, yüce Allah peygamberde günahı yaratmaz veya ona itaat gücü verip, masiyet gücü vermez derler.

İman ve tebliğ konusunda peygamberlerin küfrü ve dalâleti gerektirecek şeylere inanmaları ümmetin ittifakıyla caiz değildir. Peygamberlerin çocukluk dönemlerinden (Heysemî Nüreddin, 1967)³⁷ itibaren Allah'a iman ettikleri, Ona şirk koşmadıkları küfrü mucip bir şey yapmadıkları ise, şüphe götürmeyen diğer bir husustur (el-Eş'arî, 1950).

II-İsmet Sıfatının Allah Merkezli Anlatımı

Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan geçmiş ulemanın peygamberlerin ismet sıfatı ile alakalı fikirleri hakkında genel bir çerçeve çizmeye çalıştık. Bu görüşlerden Peygamberlerin kesinlikle bir ismet sıfatına sahip olduğu ve onların masum olduğu görüşünü netleştirdik. Makalenin bu bölümünden itibaren, verdiğimiz bilgilere dayanarak beşeri bir olgu olduğunu düşündüğümüz ismet sıfatının Allah merkezli bir anlatıma sahip olduğu düşüncesinden hareketle konunun irdelenmesi amaçlanmaktadır. Tamamı ile bir düşünme ve anlama gayreti ile kaleme aldığımız bu bölümde İsmet, peygamber eli ile gerçekleşen bir olay olmasına rağmen neden Allah merkezli bir anlatım ile verildiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Kur'an'ın nasıl bir dil kullandığı konusu tefsirin en önemli konularından biridir. Aslında Kur'an'ın nasıl bir dil kullandığının tam olarak anlaşılmasında, günümüzde mevcut birçok dini anlayışın ortaya çıkmasına ve hatta birçok vahim hatalara düşülmesine neden olmaktadır.

Kur'an ayetleri dikkatle incelendiğinde Allah merkezli bir üsluba sahip olduğu görülecektir. Aslında bu üslup genelde ilahi nitelik taşıyan tüm kitaplarda olsa da özelde Kur'an'a ait bir üsluptur. Bunu yaparken Allah(cc), mütekellim zamiri olan "ben" ya da "biz" muttasıl zamirlerini kullanarak diğer varlıkları ikincil konuma düşürmüştür. Allah merkezli dil Kur'an'ın özellikle Mekki ayetlerinde yoğun olarak gözlemlenen ve vahyin sonuna kadar varlığını koruyan temel ifade özelliklerinden biridir. Paganizm kültür ve inancının etkin olduğu muhatap toplumun içselleştirdiği şirk inancının yerine tevhid inancının yerleşmesi güç ve kudret vurgulu, kusursuz bir ilah veya Tanrı inancının takdim edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk ilahi kelamın üslubuna teocentrik bir yapı kazandırmıştır. Kur'an'ın anlatışında, bütün olayların gerisinde, mutlak irade ve güç sahibi Allah vardır. Makro ve mikro boyutuyla, fizik âlemin bütün olaylarında yegâne fail O'dur. Yıldızları sevk ve idare eden Allah olduğu gibi spermin oluşumundan, ana rahminde yeni bir varlığın oluşumuna kadar her safhada Allah vardır. Tarih alanında da toplumları varlık sahnesine çıkararak, hâlden hâle geçiren ve nihayet yok eden O'dur. Hatta bununla da kalmayarak kula ait fiil ve eylemler dahi Allah merkezli anlatım ile verilmiştir. Örneğin Hz. Peygamberin Zeynep binti Cahş ile olan evliliği, tamamen kulun

iradesine bağlı olan hidayet ve dalalet meselesi, Allah'ın güldüren ve ağlatan olması vb. gibi birçok olgu ve eylem Allah'ın eylemi gibi anlatılmak sureti ile şirk inancına meydan okuyan bir ilah sunulmuştur.

İsmet sıfatı ile alakalı olarak konumuza esas teşkil eden İsrâ suresi 74. ayetin nüzul sebebi ile ilgili olarak Zemahşerî tarafından, şu rivayetlere yer verilmektedir: Sakîfliler Hz. Peygamber (sa)'e" Araplara karşı övünebileceğimiz bir takım hasletleri bize tanımadıkça senin emrine girmeyeceğiz dediler ve şu istekleri sıraladılar; bizden öşür alınmayacak, cihada çıkmamız istenmeyecek (veya zekâtımızı edâ etme zamanı bir yerde toplanmamız istenmeyecek zekât memurları ayağımıza gelecekler), namazda rükûve secde bize farz kılınmayacak (veya bizi namaz emrinden muaf tutacaksın),bizim alacağımız faizler yine bizim olacak (onları vadesi geldiğinde alacağız),bizim vereceğimiz faizler ise affedilecek (ve vadesi geldiğinde o faizleri ödemeyeceğiz), Lât (adlı putumuz hemen kırılmayacak ve) bir sene daha bizde kalacak ve bir senenin sonunda biz onu ellerimizle kırmayacağız, bizim vadimizi de (Mekke gibi) kuşlarıyla, ağaçlarıyla haram ilân edeceksin. Araplar "Bunu onlara neden verdin?" diyecek olurlarsa "Bunları bana Rabbim emretti." diyeceksin." (ez-Zemahşerî, Keşşâf an Hakâiki Ğavâmidî't-Tenzîl, 1407)⁵

Bunları yazmaları için kâtiplerini de getirdiler ve yazmaya başladılar: "Rahman Rahîm Allah'ın adıyla. Bu, Allah'ın Resulü Muhammed'den Sakîfliler'e mektuptur: Onlardan öşür alınmayacak, cihada çıkmayacaklar..." onlar: "Namazda rükû ve secde etmeyecekler." yaz, dediler, Peygamber (as) sustu, hiçbir şey söylemedi. Onlar tekrar kâtibe: "Yaz: Namazda rükû ve secde etmeyecekler." dediler. Kâtip, Böyle yazayım mı? Der gibi Peygamber (as)'a baktı. Hz. Ömer yerinden kalktı, kılıcını çekti ve: "Ey Sakîf topluluğu, Peygamberimizin kalbini tutuşturdu (onun kalbini incittiniz), Allah sizin de kalplerinizi ateşle doldursun." dedi. Sakîfliler : "Biz seninle konuşmuyoruz, biz ancak Muhammed'le konuşuyoruz." Demeleri üzerine bu ayet-i kerime nazil oldu. (ez-Zemahşerî, 1407)⁶ Tefsirlerde bu ayet genellikle şöyle açıklanmaktadır: "Eğer aklını, düşünceni sağlamlaştırıp seni desteklemese idik müşriklerin teklifleri konusunda seni yönlendirip korumasaydık sen ve tüm Müslümanlar için fitne olacak o tekliflerine meyledebilir ve hatta bu yönde karar verebilirdin. Böyle bir karar neticesinde dünyada vicdan azabı çekebilirdin. Verebileceğin bu kararın neticesinde onlara haksız bir başarı kazanma sevinci verirken sen bu kararın altında çok ıstıraplı bir şekilde ölürdün. Bir de senin bu hatalı kararının bedeli olan ahiret azabı çok elim ve şiddetli olurdu. (Aşür, 1984)⁷

Hiç şüphe yok ki Hz. Peygamber'in putperestlerin istek ve tekliflerine inanarak gereğinden fazla taviz vermesi, fiilen bu olayın olduğu kabul edilemez. Aslında bu ayeti kerimede peygamber (as)'nin şahsında genel olarak Müslümanlara bir uyarı niteliğindedir. Allah'a şirk gibi asla üzerinde anlaşılması mümkün olmayan sapkın inanç sahipleri karşısında dik durmaya inançlarını, değerlerini ve kişiliklerini her ne durumda olunursa olunsun korumaya, haksızlık ve adaletsizlik yapmadan akıllı ve onurlu bir davranış sergilemeye davet etmektedir. (ez-Zemahşerî, 1407)

Gerçekten farklı din, farklı kültür ve inançlara sahip topluluklar arasında yaşarken adalet ve dürüstlük ilkeleri içerisinde anlaşılabilir hoşgörü ortamı kurmaya çalışmak gerektiğinde, ihtilaf bulunmamaktadır. Bununla birlikte şartları zorlayarak sürekli taviz vermek ve ilkesiz davranmak kendi inanç ve ilkelerine saygı duymayan bir toplumun oluşumuna izin verecektir ki, böylesi bir davranış İslam'ın kurmaya çalıştığı toplum ruhuna aykırı bir durumdur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Peygamberlerin ismet sıfatı, içeriği ve sınırları asırlardır tartışıla gelen konulardan biri olmuştur. Ehlisünnet uleması peygamberlerin hem nübüvvet öncesi, hem de sonrası ismet sıfatına sahip olduğunu kabul eder. (el-Maturidî, 2005)Hal böyle olunca peygamberlerin ismet sıfatına aykırı Kur'an

⁵ Razi, Mefâtihu'l-Ğayb,21:378; Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammedb. Mahlûf es-Sağlebî, Cevâhiru'l- Hisân Fî Tefsîri'l-Kur'ân, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut,H.1418, 6:117; Ahmed b. İbrahim es-Sağlebî, el-Keşfu ve'l-Beyân An Tefsîri'l-Kur'ân, Dâru'lhyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut, 2002, 3:139; Taberî, Câmiu'l-Beyân 17:506; Kurtubî, TefsîruKurtubî,10:299

⁶ Râzi,Tefsîru'l-Kebîr 21: 378; Sağlebî, Cevâhiru'l- Hisân 6:117

⁷ Zemahşerî, Keşşâf , 2:684

ayetlerini Hz. Âdem (Araf), Hz. İbrahim (saffât), Hz. Yusuf (Yûsuf), Hz. Musa (Kasas), Hz. Davud (Sâd), Hz. Süleyman⁸, Hz. Yunus (Sâd)⁹ ve Hz. Muhammed (Yûsuf, 12/24)¹⁰’le ilgili ayetler ile rivayetler (Buhârî)¹¹, bu kabul çerçevesinde değerlendirilir ve tevil edilir. Her ne kadar peygamberlerin ismet sıfatı ile alakalı ve onun kabul edilemeyeceği yönünde fikir beyan edenler olsa da (Kister)¹² bizce de bu görüş kabul edilebilir tarafı olmadığı açıktır. Buna bağlı olarak Kur’an’da var olan ve yukarıda verilen peygamberler ve onların yaptığı bir takım hataların vurgulanmasının temel sebebinin ismet sıfatına sahip olmadıklarını ifade etmek için zikredilmediği, bilakis onların özellikle beşer olduklarını ve hata yapabileceklerini vurgulamak için olduğu herkes tarafından anlaşılan bir durumdur. Çünkü ayetler konu bütünlüğünde incelenmeye devam edildiğinde hatalar üzerinde ısrar etmedikleri ve gördükleri burhan ile hemen tövbeye sarıldıkları görülecektir.

İsmet sıfatı vahiy ve Peygamber merkezli düşünülmesi gereken bir sıfattır. Vahye ait ismet sıfatının anlamı vahyin korunmuşluğu demektir. Bu da vahyin Hz. Peygambere nüzulünden itibaren insanlığa ulaştırılmasına kadar tüm olumsuzluklardan korunmuş olmasıdır. Kur’an, her türlü şart ve yaşanan dönemlerde mutlak olarak Allah’ın güvencesi altındadır. Peygamberin ismet sıfatı ise, onun peygamberlik görevleri nedeniyle en yüksek ahlaki seviyeye ulaşması, hatalardan uzak olması ve ilahi bir yardımla dini tebliğde korunmuş olması anlamına gelir. (Bünyamin Okumuş, 2010)

Maturidi mezhebi, ismetin peygamberlerin iradesini devre dışı bırakmadan, onu kötü fiillerden sakındırdığını ve hayırlı işlere sevk ettiğini kabul ettiğini belirtmişlerdir. Sabûnî (ö. 580), peygamberlere vahiy gelmezden önce günah işleyebileceklerini fakat bunların peygamberlikle birlikte iyiliğe tebdil olacağını ve onların güvenilirlik vasfı ile alakalı şüpheye mahal bırakmayacak şekilde herhangi bir günahattan masum olduklarını zikretmiştir. Onların ismet sıfatı özgür iradelerini engellemeyen bir vasıf olarak mevcuttur. Nitekim Matürîdî’ye göre ismet sıfatı denenmeyi ve dolayısıyla iradeyi ortadan kaldırmaz. (YerTutucu1) (Yûsuf, 12/24) (es-Sabûnî, 1991) Peygamberler, Allah’a imanda zirvede olduklarından herhangi bir hataya karşı diğer insanlara göre daha fazla korkuya kapılmış, hatalarının affedildiği ya da günahlardan korundukları şeklinde bir anlayışa sahip olmamışlardır. Peygamberlerin Allah tarafından mutlak bir ismet sıfatı ile korunduğu anlayışı, onların iradelerini dışlayan ve yok kabul eden anlama şekli peygamberlerin imanlarının Allah’ın korumasına bağlı olarak tecelli eden, irade kabilinden olmayan, zorunlu bir iman olduğu sonucunu ortaya çıkarırdı. Böylesi bir imanın kâmil olmayacağı da aşikârdır. Ama bilinen gerçek onların imanının da özgür iradeye konu olan ihtiyari bir iman olduğudur ve kemal noktasının zirvesindedir. Öyleyse onların ismet sıfatı iradelerini ilgilendiren amellerini de kapsayacak şekilde mutlak olmamalıdır.

Nitekim Hz. Peygamber’e Hristiyan ve Yahudilere tabi olmadıkça onların sevgisini kazanamayacağını, dolayısıyla onların taleplerine uymaması gerektiğini hatırlatan ayet,¹³ onu uyarma niteliğinde olup, onun hatalı tercih yapma ihtimali olduğunu gösterir. Hz. Peygamber’in ismeti, ondan imtihanı kaldıran, onu zorunlu olarak imana sevk eden bir amil değildir. İsmetin emir ve nehyi düşürmesi imkânsızdır. Zira ismetten söz edebilmek için öncelikle emir ve nehyin olması gerekir ki nebi, ismet sıfatıyla emredileni yerine getirsin, yasaklanandan uzak dursun. (Maturîdî, 2006) Cürcânî ismeti tanımlarken, “imkân olmakla birlikte günahlardan sakınmak” şeklinde tanımlamıştır. (Cürcânî, 1253/1837) Eğer peygamberlerin ismet sıfatlarıyla kastedilen mutlak bir ilahi muhafaza olsaydı, hata işleme imkân ve ihtimali olmazdı. Bu durum ise peygamberlerin insan olma gerçeğini değiştirir ve

⁸ Sâd/38,34.

¹⁰ Yûsuf/12, 3; İsrâ/17, 73; Hac/22, 52; Ahzâb/33, 37; Şûrâ/42, 52; Feth/48, 2; Müddessir/74, 4-7

¹¹ Buhârî, Ehâdîsü’l-Enbiyâ 60; Muslim, Kitâbu’l-Fedâil 43; Duhâ/93, 7

¹² İbrahim Hatiboğlu, “Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî’nin Dinamik Sünnet Yorumu” Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi, sy:1,(2003) 29-49, 131

¹³ Ey Peygamber! Dinlerini benimsemediğin sürece Yahudiler de Hristiyanlar da senden asla hoşnut olmayacaklar. Onlara de ki: “Allah’ın gösterdiği yol var ya, işte doğru yol odur.” Ey Peygamber! Bilesin ki sana gelen bu vahiylerle rağmen onların heva ve heveslerine uyacak olursan Allah’a karşı sana sahip çıkıp yardım edecek kimse bulamazsın.” Bakara, 2/120.

onları hatadan beri melek statüsünde gösterirdi. Ama Yukarıda da belirttiğimiz gibi birçok peygamberlere ait hatalı davranışların özellikle verilmesi, toplum tarafından kabul edilen ismet anlayışının pek doğru olmadığını göstermektedir. Ayrıca bahsedilen hatalar sıradan insanların dahi ilahi bir müdahaleye ihtiyaç duymaksızın yapmayacağı türden hatalardır. Örneğin Yusuf (as) kıssasında anlatılan “Ant olsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik). Şüphesiz o ihlaslı kullarımızdandı.” (Yûsuf, 12/24) Yusuf (as)’ın Allah’ın bir koruması olmasaydı zina fiilini işleyecekti şeklinde bir ismet sıfatı ile korunduğunun anlaşılması haddi zatında peygamberlerin kişiliklerine dair kusur atfetmekten başka bir şey değildir. Bilindiği gibi Hz Âdem’den itibaren peygamber (as)’ye kadar gönderilen tüm dinlerde zina ağır suçlardan sayılmıştır. Yakup (as)’nin oğlu olan Yusuf (as)’in böylesine büyük bir günahı bilmemiş olması da beklenemez. Dolayısı ile ağır suçlardan olduğunu bildiği zina eyleminden kendi iradesi ile kaçınmış olması Yusuf (as) için beklenen bir durumdur. Nitekim günümüzde birçok insan bu günahtan sadece Allah’ın haram kılmış olmasından dolayı kaçındığı da bilinen bir gerçektir.

Öte taraftan Hz. Peygamber’den önceki peygamberler de imtihana tabi tutulmuş ve türlü zorluklardan geçmişlerdi. Hz. İbrahim, Allah tarafından denenmiş ve imtihanı geçmiştir. (Bakara) O, böylece elde ettiği Risalet gibi kutsal bir görevi soyundan gelecekler için de istemiş, ancak Allah, buna -aynı ayetin sonunda- “Benim sözüm (soyundan gelecek) zalimler için değildir” (Bakara) şeklinde cevap vermiştir. Bu ayet, soya dayalı mutlak dini meşruiyetin olmadığına, peygamberlerin geleceği bilemeyeceklerine ve onların da imtihan edildiklerine delil olarak kullanılmıştır. Görüldüğü gibi ismet, peygamberlerin iradelerinin dışlanarak veya tamamen etkisiz hale getirilerek oluşan bir koruma sıfatı değildir. Ancak Kur’an’ın üslubuna bakılınca durumun tam tersi gibi durduğuna şahit olmaktadır. Durum böyle iken Allah, bu üslup ile neyi murat etmiştir?

Sorun, olağanüstü bir peygamber beklentisinde olan müşrikler ile yüceltmeci ya da (basite) indirgemeci peygamber tasavvuruna sahip sonradan gelen kimselerdir. Bu ifade müşrik topluma, beklentilerine uygun, tüm şüphelerden uzak, güvenilir bir peygamber modeli verir. Her ne kadar müşrikte olsa yaratıcı Tanrı’nın varlığına inanan bu topluluk Allah tarafından korunmuşluk vasfı elde etmiş bir insan karşısında teslim olmaktan başka bir çareleri kalmamıştır. Zaten tarih boyu peygamberlerle olan mücadelelere baktığımız da her yolu deneyen bu grup, peygamberlere, Onların ismet sıfatını zedeleyecek bir ithamda bulunamamıştır.

Diğer taraftan aynı üslup, Allah rasulüne inanan mü’min guruba da birtakım mesajlar verir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi İslam Allah’tan başka yüce bir varlığa asla tahammül etmemektedir. Bu anlamda zihinlerde oluşabilecek Allah’tan gayri tüm kutsallıklara, -Bedir savaşında savaşanların Allah Rasülü ve sahabeler olmasına rağmen atanın da öldürenin de kendisini olduğunu söyleyerek- her seferinde fırsat vermemiştir. Yani Tanrı merkezli bir ismet sıfatına vurgu yapılarak, peygamberlerin Allah’ın mutlak koruması olmadan bu mükemmellikte olmasının mümkün olmadığı vurgulanarak onların insan olma gerçeklikleri öne çıkartır. Böylece Hristiyanların yaptıkları gibi yüceltmeci bir peygamber anlayışını çürütürken, diğer taraftan Peygamber’i sıradanlaştıran tanımlamaları, onun “örnek sünnetini” tamamen nefyeden ve onu sadece tebliğle sınırlandıran anlayışları, O’nun diğer insanlardan farkının Allah tarafından korunduğu mesajı verilerek indirgemeci peygamber tasavvuruna bir reddiye verilmektedir.

Tüm dinlerin verdiği ortak mesajlardan biri de, peygamberlerin, gönderildikleri topluluklara örnek olmalarıdır. Yani peygamberlerin yaptıkları veya yapmadıkları, içinde buldukları toplum için bir yaptırım niteliğindedir. Peygamberlerin her fırsatta insan olduğunu vurgulayan Allah, yukarıda da belirttiğimiz gibi yer yer onların hatalarını da vermiştir. Ancak hemen akabinde yaptıkları hatalara karşı onları uyarmış, hata üzerinde ısrar etmelerine müsaade etmemiştir. Böylece ismet sıfatına sahip bir örnek insan teşekkül ettirmiştir. Hal böyle olunca, Allah merkezli bir anlatımla sunulan korunmuş peygamber ve örnek insan üzerinden, ilahi vahye muhatap olan insana, hiçbir hatanın bahanesi

olamayacağı mesajı verilir. Çünkü örnek insan, hiçbir hata işlememekte, kasıtsız işledikleri hatalardan dolayı tövbe etmektedir. O Allah tarafından korunmaktadır. Bu ilahi öğretilerin ışığında kendisini iyiye, güzele yöneltmeye uğraşan hak yolcusu için “ bir defadan bir şey olmaz” şeklindeki insani yoruma tümüyle kapılar kapanır. Bu tarz bir yaklaşımın rahmani olmadığı artık açıkça bilinir hale gelir. Çünkü Allah hiçbir şekilde, örnek insan olarak gönderdiği peygamberine hata yapması için fırsat vermemiştir.

Sonuç olarak ismet sıfatı ile kastedilen, peygamberlerin iradesi düşünülmezsizin bir korunmuşluk kastedilmemektedir. İradenin dışlanarak peygamberlere bir korunmuşluk atfetmek onların insan olma vasfına gölge düşürmenin yanında örneklik vasfını da kaybetmelerine neden olacaktır. Hâlbuki peygamberler gönderildikleri toplumlar için en güzel örnek olmuşlardır. Ayrıca Peygamberler kendi iradeleri ile günahlardan korunuyor olmaları gönderildikleri ilahi hakikatlerin yapılabilir emir ve yasaklar olduğunu nitelemektedir. Allah merkezli ismet sıfatının anlatımı ise yüceltmeci ve indirgemeci peygamber anlayışlarını sonlandırma amacıyla olan bir ifade tarzıdır. Öte yandan kutsal olma niteliği sadece Allah’a aittir. Allah tarafından korunan bir peygamber anlatımı ona verilecek kutsiyetin sınırını belirtmektedir. Bir taraftan Allah gibi kutsal olamayacağı mesajı verilirken diğer taraftan diğer insanlardan biri gibi de olamayacağı bu ayetin net mesajlarındandır.

İsmet sıfatını Allah’ın kendi üzerinden anlatması peygamberlerin özel bir koruma altında olduğu anlamı taşımaz. Ancak peygamberler ilahi öğretileri o kadar içselleştirmişlerdir ki büyük hatalara asla düşmezler. İşte Allah kendi üzerinden onların hataya düşmemesini te’kid ve vurgu anlamı vermek için anlatmış olup iradelerinin iptali asla söz konusu değildir.

Sonuç

İnsan yaşamını toplum içerisinde geçirdiğinden yaşadığı toplumdan etkilenmesi yadsınamaz. Buna bağlı olarak peygamberlerin yaşadıkları toplumdan etkilenmeleri beklenen bir durumdur. Ancak peygamberlerin gönderildikleri toplum tarafından kabullenilebilmesi onların toplum içerisinde seçkin, emin ve daha az hataları olmalarını gerektirmektedir. Bu da ismet sıfatı ile tanımlanmaktadır.

Peygamberlerin ismet sıfatı “ günah işlemeye güçleri yetmekle beraber onların günahlardan uzak durma kabiliyetleri” ne verilen isimdir. Genel olarak bu anlamda olan ismet sıfatını Eş’ârîler “Allah’ın peygamberlere itaat gücü verip günah işleme gücü vermemesi ”şeklinde yorumlarken, Mâtûrîdîler ve Mûtezîlîler “ peygamberler kendi irade ve ihtiyarları ile sürekli taat halinde olmaları ve günahlardan uzak kalma hali olarak anlamışlardır. Bu görüşler içerisinde ismet sıfatının alanını genişleterek ismet sıfatının imamı da içine aldığı iddia eden Şia taraftarlarının görüşü bize göre tutarlı değildir.

Kur’an ayetleri incelendiğinde Allah merkezli bir anlatıma sahip olduğu görülecektir. Allah merkezli anlatım Kur’an’ın bütününde Allah’ın, Kâinatın tamamında meydana gelen olgu ve olaylarda kendi varlığını hissettirmek ve unutturmamak için kullandığı bir ifade şeklidir. Bunu yaparken mütekellim zamiri olan ben ya da biz gibi muttasıl zamirleri kullanmıştır.

İsmet sıfatının Allah merkezli anlatım ile verilmesinin bize göre nedenleri arasında olağanüstü peygamber beklentisi içerisinde olan Mekke toplumunun içerisinde buldukları duruma cevap niteliğinde olması bulunmaktadır. Allah merkezli bir anlatım ile takdim edilen güçlü ilahın kendisinin bizzat koruması altına aldığı peygamberler Mekke toplumunun beklentilerini karşılamıştır. Bu da onun ve getirdiği vahyin toplumda karşılık bulmasını kolaylaştırmış, İslam’ın Mekke ve etrafında daha çabuk yayılmasını sağlamıştır.

Diğer taraftan Allah merkezli bir anlatım ile verilen İsmet sıfatı peygamberlerin Allah’ın mutlak koruması olmadan bu mükemmellikte olmasının mümkün olmadığına açıkça çıkararak onların insan oldukları hakikatini netleştirmektedir. Böylece Hristiyanların yaptıkları gibi yüceltmeci bir peygamber anlayışı ile Hz İsa’nın kendi ümmeti tarafından ilahlaştırılması örneğinde olduğu gibi

insanların ilahlaştırılması ile sonuçlanan yanlış anlayış çürütülmektedir. Diğer taraftan Peygamber'i sıradanlaştıran tanımlamaları, onun "örnek sünnetini" tamamen nefyeden ve onu sadece tebliğle sınırlandıran anlayışları, O'nun diğer insanlardan farkının Allah tarafından korunduğu mesajı verilerek indirgemeci peygamber anlayışına da nfyedilmektedir.

Allah merkezli bir anlatımla sunulan korunmuş peygamber ve örnek insan üzerinden, ilahi vahye muhatap olan insana, hiçbir hatanın bahanesi olamayacağı mesajı verilir. Çünkü örnek insan, hiçbir hata işlememekte, kasıtsız işledikleri hatalardan dolayı tövbe etmektedir. Çünkü o Allah tarafından korunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdü'l-Ganî, A. (1983). *Hücciyetü's-Sünne*. Stuttgart.
- Abdülcebbar, K. (1988). *Serhu'l-Usûli'l-Hamse*. Kahire: Mektebetü Vehbe.
- Ahmed b. İbrahim es-Sağlebî.(2002).el-Keşfu ve'l-Beyân An Tefsîri'l-Kur'ân, Dâru'lHyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut,
- Aliyyü'l-Kârî. (1984). *Şerhu'l-Fıkhî'l-Ekber*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye.
- Aşûr, M. T. (1984). *et-Tahrîru ve't-Tenvîr* (Cilt 15). Tunus: Dâru't-Tûnûsiyye.
- Bağdâdî. (1346). Ebû Mansûr Abdulkâdirb. Tâhir b. Muahammed et-Temîmi, Usûlud'dîn, Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye,İstanbul
- Bayat. (2018). *Ekrem Bayat ;Kur'an'da Allah Merkezli Anlatımlar*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Beydâvî, Nâsîrud'dîn Abdullah b. Ömer b. Muhammed.(1418). Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl, Beyrut
- Bilmen, Ö. N. (1959). Muvazzah İlm-i Kelâm . 140. İstanbul.
- Buhârî. (tarih yok). Ehâdisu'l-Enbiyâ.
- Bünyamin Okumuş. (2010). Garanik Hadisesi Bağlamında İbnTeymiye'ye Göre İsmet Kavramı: Nebe'vi Metinlerin Neshi ve Tebdili Meselesi. *Kelam Araştırmaları Dergisi*(1), 237-260, 238.
- Cürcânî, S. Ş. (1253/1837). *et-Ta'rifât*. (T. M. Uyunu's-Sûd, Çev.) Dâru'l-Kütübi'lİlmîyye.
- Ebu Mansur el-Maturidî, K.-T. (2005). (t. B.-M. Aruç, Çev.) Ankara : İsam Yay.
- Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammedb. Mahlûf es-Sağlebî.(1418).Cevâhiru'l- Hisân Fî Tefsîri'l-Kur'ân, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut
- el-Eş'arî, E.-H. (1950). *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn* (Cilt 1). Kahire: M. Muhyiddin Abdulhamid.
- el-Hillî, H. b. (1407/1986). *Kesfü'l-Murâd fî Serhi Tecrîdi'l- İ'tikâd*. (H. H. elÂmülî, Dü.) Kum.
- el-İsfahânî, R. (1986). el-Müfredât fi Ğarîbi'l-Kur'ân. 504. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- el-Maturidî, E. M. (2005). *Kitabu't-Tevhid*. (t. B.-M. Aruç, Çev.) Ankara: İsam Yay.
- es-Sâbûnî, N. (1979). *Mâturîdiyye Akaidi*. (t. B. Topaloğlu, Dü.) Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- es-Sabûnî, N. (1991). *el-Bidâye (Maturîdiyye Akaidi)* (4. Baskı b.). (Ç. B. Topaloğlu, Çev.) Ankara: DİB Yay.
- ez-Zemahşerî, E.-K. M. (1407). *Keşşâf an Hakâiki Ğavâmidi't-Tenzil* (Cilt 2). Beyrut, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-arabiyye.

- Hatiboğlu, İbrahim.(2003).” Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî'nin Dinamik Sünnet Yorumu” Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi , sy:1
- Heysemî Nûreddin. (1967). *Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid*, Beyrut, 1967, IX, 417; (Cilt 9). Beyrut.
- İbrahim Mustafa vd. el-Mu'cemu'l- Vasi, Dâru'd-Da've, trs
- Îcî, Aduddîn, Abdurrahman b. Ahmed, el-Mevâkîf fi İlmi'i-Kelâm, ts., âlemu'l-Kutub, İsfahânî, E.-S. (1305/1887). *Metâliu'l-Enzâr alâ Tavâlii'l-Envâr*. Dersaadet.
- Kister, M. J. (tarih yok). Bir Torba Et (Bir İlk Dönem Rivayeti Üzerinde Çalışma). 1. (Y. Yıldırım, Çev.)
- Maturidî. (2006). *Te'vilât*. (E. B.-B. Topaloğlu, Çev.) İstanbul: Mizan Yay.
- Mûsevî Musa, es-Sîa ve't-Tashîh, es-Sırâ' beyne's-Sîa ve't-Teşeyyu', Beyrut, 1988,
- Peter Ricard, Tekmiletü meacimi'l-arabiyeti Vüzaretü's-Segâfetü ve'l-İğlâm, Trc. Muhammed selim en Neimi, , Arabistan, 1979-2000
- Râzî. (1323/1905). *Muhassalü Efkâri'l-Mütekaddimîne ve'l-Müteahhirîn*. Kahire.
- Râzî, e. A.-T. (1420). *Mefâtihu'l-Ğayb* (Cilt 3). Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- Râzî, İsmetü'l-Enbiyâ, Mektebetü'l-İslâmiyye, Humus, tsz
- Sâ'duddîn Mes'ud b.Ömer, Şerhu'l-Makâsid, Nşr.Abdurrahman Umeyre, Beyrut,1409/1989
- Şen, M. (2018). Peygamberlerin İsmet Sıfatının Kur'an Yorumlarına Etkisi. (A. Ü. Dergisi, Dü.) *Mütefekkir*, 5(10), 383-414.
- Tabatabâî. (tarih yok). *İslâm'da Sîa*. (K. A.-A. Kazimî, Çev.) İstanbul: Kevser Yayınları.
- Tabersî, e.-F. b. (1986). *Mecmau'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân* (Cilt 4). Beyrut: Dâru'l-Ma'rife.
- Temîmi, Ebû Abdurrahman el-Halîl b. Ahmed b. Amr , Dâru Mektebetü Hilal,Ts,
- Yıldırım, Z. (tarih yok). *Kur'ân'da Peygamberlerin İsmeti*.